

چکیده

در دو دهه گذشته، در کشورهای پیشرفته صنعتی، رقابت در بازارهای مالی و قوانین و مقررات سخت‌گیرانه کنترلی، بانک‌ها را مجبور کرد که به فعالیت‌های خارج از ترازنامه روی آورند؛ به طوری که در این کشورها، در سال‌های اخیر، ارزش مبادلات خارج از ترازنامه به چندین برابر ارزش دارایی‌ها رسیده است. این گسترش چشمگیر به همراه دو مشاهده قابل تأمل در مورد بانک‌های ایران، نکات مغفول بسیاری را درباره عملکرد بانک‌ها در ارتباط با سایر بازارها و نیز در پاسخ به تقاضای بازار آشکار خواهد کرد. مشاهده اول حاکی از آن است که بانک‌های کشور در مقایسه با کشورهای پیشرفته صنعتی و نسبت به فعالیت‌های ترازنامه‌ای خود، بسیار کمتر به فعالیت‌های خارج از ترازنامه پرداخته‌اند و اصولاً تنها انواع معدودی از این خدمات در ایران شناخته شده است. بخش عمده فعالیت‌های خارج از ترازنامه ناظر بر تقسیم و تخصیص ریسک به وسیله بانک‌ها است که در بانکداری جهانی با فعالیت در بازارهای مشتقه (OTC) انجام می‌شود. چنین بازارهایی در ایران وجود ندارد. مشاهده دوم نشانگر توجه روزافزون بانک‌های خصوصی به عملیات خارج از ترازنامه است. با توجه به آمارهای موجود، این مسئله بر اساس قدرت بازار و نسبت‌های سرمایه محاسبه شده مورد بررسی قرار گرفته است.

کلمات کلیدی: فعالیت خارج از ترازنامه^۱، فعالیت ترازنامه‌ای^۲، ضمانت‌نامه^۳، اعتبار اسنادی^۴، محصولات مشتقه.

^۱ off-balance-sheet activity

^۲ on-balance-sheet activity

^۳ guarantee

^۴ letter of credit